

Pázmány Péter Catholic University
Faculty of Humanities and Social Sciences

-

Fachbereich Geschichte und Kulturwissenschaften
der Philipps-Universität Marburg

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Székely Tamás

**Contested Self-Governance: Dilemmas of Security in Western
Hungary (1867-1918)**

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és
Társadalomtudományi Kar

Történelemtudományi Doktori Iskola (Vezető: Dr. Őze Sándor DSc)

Témavezetők: Dr. ifj. Bertényi Iván, Prof. Dr. Heidi Hein-Kircher

Budapest - Marburg

2025

I. Az értekezés témája, a kutatás előzményei és célkitűzései

A disszertáció ("Contested Self-Governance: Dilemmas of Security in Western Hungary (1867-1918)") a történelmi Nyugat-Magyarország – Vas, Sopron és Moson vármegyék, valamint Sopron, Kismarton, Ruszt és Kőszeg szabad királyi városok – biztonsági dilemmáit vizsgálja az Osztrák-Magyar Monarchia, korában, 1867 és 1918 között. Az értekezés központi tézise, hogy bár a régió a felszínen stabilnak és békésnek tűnt ebben az időszakban, a mélyben meghúzódó feszültségek közvetve hozzájárultak az első világháborút követő osztrák-magyar területi konfliktushoz és Burgenland tartomány létrejöttéhez. A munka az "elvitatott önkormányzás" (contested self-governance) fogalmán keresztül elemzi az identitásformálás, a modernizáció és a közigazgatás körüli politikai konfliktusok komplex kölcsönhatását egy olyan régióban és korszakban, amely a tágabb történeti narratívákban eddig jellemzően háttérbe szorult.

A kutatás abból a megfigyelésből indult ki, hogy Nyugat-Magyarország első világháború utáni széthullása jellemzően váratlan eseményként jelenik meg a történetírásban, holott a régió látszólagos békeidőkbeli stabilitása mélyebb problémákat takart. A 19. század közepétől a Habsburg Monarchia egyre inkább az instabilitás és a bizonytalanság birodalmává vált az erősödő nemzeti mozgalmak jelentette fenyegetés miatt. A birodalom multietnikus és határvidéki régióit a Habsburg elitek gyakran mostohán kormányozták, mivel azokat potenciálisan etnikai vagy társadalmi

konfliktusok által veszélyeztetettnek látták. A század végére a liberalizmus és nacionalizmus térnyerése belső és külső biztonsági kérdések egész sorát vetette fel, amelyek alapvetően formálták a kései Habsburg Monarchia politikáját és társadalmi struktúráit. A kutatás ezeknek a modernizációs folyamatoknak a regionális (jelen esetben egy belső határvidéki) szintű hatásait vizsgálja. A munka foglalkozik a "nemzeti közömbösség" (national indifference) koncepciójával is, amely szerint az első világháború pusztítása és az azt követő politikai felfordulás volt az, ami destabilizálta a multiethnikus társadalmakat. Ugyanakkor ennél mélyebbre ásva a kutatás azt is vizsgálta, hogy a nemzetállam-építés és modernizáció nem tervezett következményei már a háború előtt hozzájárultak-e a későbbi politikai és társadalmi dezintegrációhoz különböző biztonsági aggodalmak kiváltásán keresztül.

A disszertáció fő célja annak bemutatása, hogy Nyugat-Magyarország első világháború utáni felbomlása nem egy spontán esemény volt, hanem összetett, évtizedekkel korábban kezdődő folyamatok következménye. A kutatás alapvető hipotézise, hogy a három vármegyéből és négy szabad királyi városból álló történelmi régió ha politikailag nem is, de kulturális-társadalmi értelemben egy különleges regionális entitásnak tekinthető, melynek történetében az 1867-1918 közötti időszak önálló korszakot jelent. A munka célja annak feltárása, hogy a modernizáció – különösen a modern nacionalizmus és nemzetállam-építés – hogyan hozott létre és eszkalált biztonsági problémákat helyi és regionális szinteken.

Ezen keresztül jobban érthetővé válnak a Habsburg Monarchia egészét érintő modernkori kihívások is.

A kutatás alapvetően két fő kérdésre kereste a választ: (1) Mely biztonsági koncepciók voltak meghatározóak a dualizmus korában, amelyek hatással voltak Nyugat-Magyarországra? (2) Milyen biztonsági narratívákat vallottak és intézkedéseket fogantatosítottak az egymással versengő nemzeti, regionális és helyi elitek ebben az időszakban? Az értekezés célja annak meghatározása, hogy a különböző szekuritizációs folyamatok növekvő bizonytalansághoz vezettek-e a régióban a Nagy Háború előtt, és ezzel előkészítették-e a régió háború utáni felbomlását. Emellett a munka célja volt az is, hogy bemutassa a biztonságtörténeti kutatás elméleti és módszertani alkalmazhatóságát egy konkrét késő Habsburg-kori esettanulmányon keresztül.

II. A kutatás elméleti háttere és módszertana, a kutatás tárgyát képező források és a kutatás időbeli és térbeli kiterjedése, valamint az értekezés felépítése

Nyugat-Magyarország biztonságtörténetének feltárása az Osztrák-Magyar Monarchia korában (1867-1914) szükségessé tette a biztonság történeti és filozófiai evolúciójának mélyebb megértését. Az értekezés ezért döntően a történeti biztonsági tanulmányok (historical security studies) elméleti és módszertani útmutatásaira támaszkodott. A biztonság korabeli fogalmának vizsgálatával, ahogyan azt a korabeli szereplők értelmezték és tapasztalták, váltak fetárhatóvá azok az összetett folyamatokat, amelyek meghatározták a

késő Habsburg kor politikai dinamikáját az adott régióban. Bár a magyar történetírás hagyományai nem elméletorientáltak, ez a disszertáció egy német és egy magyar egyetem együttműködéséből (co-tutelle) jött létre. A két, sok tekintetben eltérő akadémiai hagyomány erősségeinek integrálása egy olyan eszmetörténeti közös alapot biztosított a kutatás során, amely lehetővé tette a biztonság folyamatosan változó fogalmának történeti kontextusban való értelmezését. A mai biztonságfogalmak historizálása helyett a biztonság azon értelmezéseit és narratíváit kellett a munka során rekonstruálni, amelyek az európai politikai gondolkodás történetéből származnak és amelyeket a korabeli szereplők is magukénak érezhettek.

Az értekezés elméleti keretét a biztonságtörténeti kutatás (historical security studies) adta. Ez a megközelítés a biztonság fogalmának történeti kontextusban való vizsgálatára összpontosít, figyelembe véve annak társadalmi konstruáltságát és változó jelentéseit. A munka áttekintette a biztonsági gondolkodás főbb iskoláit (klasszikus liberalizmus, realizmus, neorealizmus, neoliberalizmus, konstruktivizmus, kritikai biztonsági tanulmányok) és azok történeti relevanciáját. Kiemelten támaszkodott az ún. Koppenhágai Iskola szociálkonstruktivista megközelítésére és a "szekuritizáció" fogalmára. Ez utóbbi azt a diszkurzív folyamatot jelöli, amely során egy politikai szereplő (szekuritizáló aktor) egy adott kérdést egzisztenciális fenyegetésként állít be egy referenciális objektumra (pl. állam, nemzet) vonatkozóan, és ha ezt a releváns közönség elfogadja, lehetővé válik a rendkívüli biztonsági intézkedések

alkalmazása. A dolgozat kritikusan alkalmazta ezt az elméletet a történeti kontextusra, figyelembe véve a "beszédaktus" (speech act) elmélet korlátait a történeti források elemzésében és a többnyelvű társadalmak sajátosságait. Az elemzés a biztonság öt szektorát (katonai, környezeti, gazdasági, társadalmi, politikai) is figyelembe vette, ahogy azt a Koppenhágai Iskola meghatározta, de ezeket a történeti korszak sajátosságaihoz igazította. Az értekezés elméleti keretei integrálták a német fogalomtörténeti gondolkodás (Begriffsgeschichte) és a cambridge-i politikai esztétörténeti iskola (Skinner, Pocock) releváns elemeit is.

Módszertani szempontból a disszertáció elsősorban kvalitatív módszereket alkalmaz, a politikatörténet mezzo-szintjén mozogva, hosszabb időt (mintegy fél évszázadot) átölelő perspektívában. A kutatás központi eleme a korabeli politikai diskurzusok és narratívák elemzése a biztonság fogalmával kapcsolatban, különös tekintettel a vármegyei és városi szintű vitákra és döntéshozatali folyamatokra. Az elemzés kiterjedt a politikai reprezentáció kérdéseire (pl. helyi választások) és a különböző politikai, etnikai és társadalmi csoportok szerepére a régióban. A kvalitatív kutatást kvantitatív elemzések egészítik ki, amelyek demográfiai és kulturális adatokat (pl. népszámlálási adatok, írástudatlanság, felekezeti megoszlás, foglalkozási szerkezet) használnak fel a regionális identitás és a társadalmi változások vizsgálatára. A munka célja nem egy hagyományos, tankönyvszerű régiótörténet megírása volt, hanem a biztonságtörténeti megközelítés alkalmazásának bemutatása egy konkrét esettanulmányon keresztül, amely új perspektívákat nyit a

régió általános történetének megértéséhez is. Az alkalmazott módszertan hangsúlyozza a történeti kontextus és a korabeli fogalmak rekonstrukciójának fontosságát, elkerülve a mai értékek és társadalmi elvárások múltba történő visszavetítésének csapdáját.

A kutatás széleskörű forrásbázisra támaszkodik. Elsődleges forrásként a Magyar Nemzeti Levéltár különböző intézményeiben őrzött iratanyagot használja fel: az Országos Levéltárban a Miniszterelnökség és a Belügyminisztérium releváns iratait; a Győr-Moson-Sopron Vármegyei Levéltár mosonmagyaróvári és soproni részlegeiben Moson és Sopron vármegyék főispáni, alispáni és közgyűlési iratait, valamint Sopron város levéltárát; a Vas Vármegyei Levéltárban Vas vármegye főispáni, alispáni és közgyűlési iratait, valamint Kőszeg város levéltárát. Emellett felhasználta a burgenlandi tartományi levéltárban (Landesarchiv Burgenland) található kismartoni levéltár, valamint a ruszti városi levéltár vonatkozó iratanyagát is. A levéltári forrásokat kiegészítik a korszak releváns magyar és német nyelvű helyi és országos sajtótermékei (pl. Mosonvármegye, Sopronvármegye, Vasvármegye, Kőszeg és Vidéke, Ödenburger Zeitung, Pesti Napló, Budapesti Hírlap). A másodlagos források között szerepel a témához kapcsolódó széleskörű magyar, német és angol nyelvű szakirodalom, beleértve a Habsburg Monarchia, a dualizmus kori Magyarország, Nyugat-Magyarország/Burgenland történetével, valamint a biztonságtudománnyal és nacionalizmus kutatással foglalkozó monográfiákat és tanulmányokat.

A kutatás elsődleges időbeli fókusza a Habsburg Monarchia dualista korszaka, az 1867-es kiegyezéstől az első világháború végéig, 1918-ig. Az előzmények megértése érdekében azonban a vizsgálat érinti az 1848 és 1867 közötti átmeneti időszakot is (forradalom, neoabszolutizmus, provizórium). A háború utáni fejleményeket (1918-1921) az V. fejezet tárgyalja, amely a régió felbomlásához vezető utat mutatja be. A kutatás térbeli kiterjedése a történelmi Nyugat-Magyarország régiója. Ezt a régiót a dolgozat Vas, Sopron és Moson vármegyék, valamint a területükön elhelyezkedő, azokhoz szorosan kapcsolódó négy szabad királyi város – Sopron (Ödenburg), Kőszeg (Güns), Kismarton (Eisenstadt) és Ruszt (Rust) – együtteseként definiálja. A régió az Osztrák-Magyar Monarchia belső határvidéke volt Ausztria (Ciszlajtánia) és Magyarország (Transzlajtánia) között, és mint ilyen a két birodalmrészt összekötő történelmi-földrajzi kapocsként funkcionált.

A disszertáció hat fő fejezetből, valamint bevezetésből, konklúzióból, irodalomjegyzékből és függelékből áll.

I. Bevezetés: Bemutatja a kutatás kontextusát, a kutatási kérdéseket és hipotéziseket, áttekinti a releváns szakirodalmat, részletezi az elméleti keretet (különös tekintettel a biztonság fogalmának történetére és a szekuritizáció elméletére), valamint ismerteti a módszertani megközelítést.

II. Biztonságfogalmak a késő Habsburg korszak Magyarországon: Elemzi a magyar politikai nyelvet és a biztonságról folytatott diskurzust, feltárja az 1848-1867 közötti időszak biztonsági

szempontból releváns hatását és örökségét, vizsgálja a kiegyezés (1867) biztonsági aspektusait, és elemzi a véderővita, valamint a "boldog békeidők" biztonságpercepcióit.

III. Elvitatott önkormányzás: A "vármegyei kérdés" mint biztonsági ügy: Megvizsgálja, létezett-e Nyugat-Magyarország mint régió, elemzi a magyarországi "vármegyei kérdést" és annak biztonsági vonatkozásait, feltárja a helyi és országos elitok hatalmi törekvéseit a három nyugati vármegyében, és elemzi a dualizmus kori várospolitikát Nyugat-Magyarországon.

IV. A biztonság dilemmái Nyugat-Magyarországon (1867-1914) című fejezet részletesen tárgyal öt esettanulmányt: a közbiztonság és a "betyárválság" kérdését, az antiszemitizmus és a vallás politizálódásának biztonsági aspektusait, a nemzeti választásokat mint biztonsági kockázatot (az 1905-ös kőszegi választás példáján), az 1905-1906-os belpolitikai válság helyi és regionális dimenzióit, valamint a nemzetiségi kérdést a nyugat-magyarországi németek és szlovének esetében.

V. A történelmi Nyugat-Magyarország felbomlása felé (1914-1921): Bemutatja az első világháború és a háborús nehézségek hatását a régióra, és elemzi az utat a nemzeti közömbösségtől a háború utáni határkonfliktusig.

VI. Konklúzió: Összegzi a kutatás főbb eredményeit, hangsúlyozva a biztonságtörténeti megközelítés jelentőségét a régió történetének megértésében.

VII. Irodalomjegyzék és VIII. Függelék: Tartalmazza a felhasznált levéltári forrásokat, sajtótermékeket és szakirodalmat, valamint kiegészítő táblázatokat, térképeket és az értekezés háromnyelvű (angol, német, magyar) összefoglalóját.

III. Az értekezés főbb eredményei

A disszertáció mellett érvel, hogy a biztonságstörténeti szempontok beemelése elengedhetetlen a Habsburg Monarchia történetének mélyebb megértéséhez. A biztonság nemcsak katonai és politikai, hanem társadalmi, gazdasági és kulturális tényezők által is formált, vitatott és konstruált fogalom. A modernizáció és nemzetállam-építés folyamatai, bár a haladást célozták, paradox módon új biztonsági kockázatok és dilemmákat teremtettek, amelyek hozzájárultak a régi rend felbomlásához.

A biztonság fogalma már ebben a korszakban is heves viták övezték, ezért dinamikusan változott. A politikai szereplők – beleértve a dinasztíát, a birodalmi, nemzeti, regionális és helyi eliteket – gyakran hivatkoztak vélt vagy valós egzisztenciális fenyegetésekre (tehát szekuritizáltak bizonyos kérdéseket), annak érdekében hogy saját pozícióikat erősítsék, politikájukat legitimálják, ellenfeleiket ellehetetlenítsék. A politikai aktorok biztonságra hivatkozó érvei és cselekedetei (szekuritizációs folyamat) ugyan saját pozícióik megőrzését és megerősítését szolgálták, gyakran és hosszabb távon mégis inkább aláásták a társadalmi kohéziót, amelyhez a modern tömegmédia (nyomtatott sajtó) korabeli térnyerése is erőteljesen hozzájárult. A látszólagos béke, stabilitás és biztonság felszíne alatt a

kor társadalmában mély feszültségek húzódtak már az első világháborút megelőzően is, amelyeket a kor politikai konfliktusai csak tovább éleztek. Ezek a folyamatok számos biztonsági dilemmát vetettek fel országos, regionális és helyi szinteken egyaránt. Ezen kérdések elemzéséből fakadó következtetések képezik az értekezés legfontosabb eredményeit.

Közbiztonság: A közrend fenntartása komoly kihívást jelentett a dualista korszak elején, különösen az ún. a "betyárválság" kapcsán. A betyárokhoz hasonlóan a nomád életmódot folytató cigányságot is gyakran biztonsági kockázatként kezelték a hatóságok, illetve a közvélemény is. A központosított rendvédelmi szervek (csendőrség) létrehozása (1881) válasz volt ezekre a kihívásokra, de a társadalmi előítéletek a marginalizált társadalmi csoportokkal szemben továbbra is fennmaradtak.

Közigazgatás és önkormányzás: A dualizmus kori közigazgatási reformok, amelyek célja a modernizáció és a központi államhatalom erősítése volt, jelentősen csökkentették a vármegyék és városok történelmileg kialakult autonómiáját. Ez a folyamat, az ún. "vármegyekérdés", heves politikai vitákhoz vezetett a centralisták és a municipalisták (az autonómia hívei) között. A vita biztonsági dimenzióval is bírt, mivel a centralizmus hívei a nemzetiségi kérdésben rejlő veszélyekre hivatkozva érveltek a központosítás mellett, míg ellenfeleik a lappangó centralizációban a nemzeti és kommunális szabadságjogok sérelmét látták. A nyugat-magyarországi vármegyék és városok esettanulmányai

bemutatják ezen reformok helyi szintű fogadtatását és konfliktusait (pl. a városi főispánság intézményének kudarca, illetve Kőszeg, Kismarton és Ruszt beolvasztása a vármegyébbe).

Antiszemizmus és valláspolitikai: Az 1880-as évektől felerősödő politikai antiszemizmus, amelyet a tiszaezlári vérvádper is táplált, Nyugat-Magyarországon is megjelent erőszakos incidensek formájában. A zsidó közösséget innentől kezdve biztonsági kockázatként kezelték, és bizonyos szélsőséges politikai aktorok hatására az antiszemizmus állandó eleme maradt a közéleti vitáknak. Az 1890-es évek egyházpolitikai vitái (állam és egyház szétválasztása, polgári házasság bevezetése) tovább mélyítették az ideológiai megosztottságot a liberális modernizátorok és a katolikus tradicionalisták között, létrehozva a Katolikus Néppártot, amely szintén felhasználta az antiszemita retorikát. A kormányzat a politikai katolicizmust is potenciális belső fenyegetésként kezelte.

Választások és belpolitikai válság: A választási rendszer korlátozott volta (szűk választójog) és a kampányok során gyakori korrupció és erőszak önmagában is biztonsági kockázatot jelentett, amelyet jól példáznak az 1905-ös kőszegi választási kampány erőszakos eseményei (pl. a "revolver incidens"). Az 1905-ös országos választások eredménye (az ellenzék győzelme) súlyos belpolitikai válsághoz vezetett, amely során a kormányzat és azzal szembenálló vármegyék között alkotmányjogi küzdelem bontakozott ki ("vármegyei ellenállás"). Nyugat-Magyarország vármegyéi (különösen Sopron és Moson) aktívan részt vettek ebben az

ellenállásban, amely a történelmi vármegyei jogokra és a passzív rezisztencia hagyományaira épült, felszínre hozva a dualista rendszer belső törékenységet.

Nemzetiségi kérdés: A magyar politikai elit "egységes, osztatlan magyar politikai nemzet" koncepciója és az ezzel járó magyarosítási törekvések (pl. iskolapolitika, helységnév-magyarosítás, személynév-magyarosítás, magyar kulturális egyesületek támogatása) feszültséget és frusztrációt keltettek a nemzetiségi mozgalmak körében. Nyugat-Magyarországon a német kisebbség esetében a pángermán propaganda jelentett potenciális biztonsági kockázatot a magyar hatóságok szemében, különösen a századforduló után (pl. Patry-röpirat, Popovici-terv). A szlovén kisebbség esetében a magyarosítási törekvések ("vend akció"), a pánszláv mozgalom, valamint a szlovén nemzeti ébredés külső hatásai (pl. Szent Mohor Társulat) ütköztek, amit a helyi magyar hatóságok és elitek változatos módszerekkel igyekeztek ellensúlyozni, gyakran biztonsági érvekre hivatkozva.

A háború és a felbomlás: Az első világháború katalizátorként hatott, felszínre hozva és felerősítve a dualizmus kori lappangó feszültségeket. A háborús megpróbáltatások (embervesztés, gazdasági nehézségek, ellátási problémák, menekültválság) aláásták a társadalmi kohéziót és a Monarchia iránti lojalitást, különösen a nemzetiségek körében. A háborús vereség és a Monarchia összeomlása (1918) megnyitotta az utat a területi viták előtt. Az osztrák igények Nyugat-Magyarország németek lakta területeire, a

magyarországi politikai káosz (őszirózsás forradalom, Tanácsköztársaság, ellenforradalom) és a nagyhatalmi döntések (saint-germain-i és trianoni békeszerződések) végül a régió felosztásához vezettek. A folyamatot tovább bonyolította a nyugat-magyarországi felkelés és IV. Károly király visszatérési kísérletei (1921). A soproni népszavazás bár Magyarországnak kedvezett Sopron és környéke tekintetében, véglegesítette a régió kettészakadását és Burgenland tartomány megalakulását Ausztriában.

A disszertáció egyik fő következtetése a dualizmus kori közigazgatási és vármegyekérdés hagyományos historiográfiai megközelítésére vonatkozik. Ezidáig a regionális közigazgatás és a helyi identitások bonyolult, a nemzetiségi kérdéssel összefonódó kapcsolatát nem igazán tekintették kulcsfontosságú dezintegratív erőnek a dualizmus korával foglalkozó szakirodalomban. Magyarország területi közigazgatásának átalakulásáról szóló hagyományos értelmezések a kérdést elsősorban lineáris fejlődésként ábrázolták, amely a modernizáció és a nemzetállam-építés szükségzerű velejárója. Az „elvitatott önkormányzás” fogalma ezt a nézetet kérdőjelezi meg azáltal, hogy a történelmi autonómiaformák elvesztését biztonsági kérdésként értelmezi. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy az évszázados struktúrák hanyatlása és modern megfelelőik létrehozása nagy kihívást jelentett a modernizációs átmenetet támogatók számára is, nem beszélve azokról, akik elszenvedni kényszerültek változásokat. Egy város, egy régió vagy egy ország szervesen kialakult szervezete nem csupán struktúra vagy

adminisztráció kérdése, hanem kultúra és identitás kérdése is, amelyek történelmileg erősen formálják az adott szervezetet. A vármegyékből, járásokból, szabad királyi városokból, stb. kialakult földrajzi-politikai felépítmény nem csupán a történelmi Magyarország szerkezete volt, hanem annak lényegi jellemzője. Ezek az egységek mind a sajátos helyi, regionális és nemzeti identitások szerves részévé váltak; ezért a kérdésekről alapos vizsgálata szükségszerűen felveti a szekuritizációs folyamatok elemzésének szükségességét.

Az értekezés másik fő következtetése Nyugat-Magyarország első világháború utáni felbomlásának történetét árnyalja. Magyarország nyugati határvidéke a világháború után ugyanis hármas összeomláson ment keresztül: saját fragmentálódását a Habsburg Birodalom és a Magyar Királyság egyidejű felbomlása tetézte. Bár ez egy meglehetősen jól kutatott téma, a háború utáni osztrák-magyar határkonfliktus általában úgy jelenik meg a szakirodalomban, mintha meglehetősen váratlanul robbant volna ki 1918 őszén. Valóban, Közép-Kelet-Európa más régióitól eltérően Nyugat-Magyarország viszonylag stabilnak és biztonságosnak tűnt a háború előtt, jelentős politikai vagy társadalmi nyugtalanság nélkül, legalábbis a felszínen. A kutatás eredményei azonban azt mutatják, hogy ennek a régióknak a szétesése nem hirtelen törés volt, hanem egy összetett, elhúzódó folyamat betetőzése, amelynek gyökerei évtizedekkel a tényleges határkonfliktus előttre nyúlnak vissza. Míg a közelmúltbeli kutatások a háború pusztítására és az ebből eredő politikai zűrzavarra mutattak rá mint jelentős destabilizáló

tényezőkre, ez az értekezés a világháborút megelőző modernizáció és a nemzetállam-építés következményeire irányítja rá a figyelmet. A hosszú távú történelmi folyamatok vizsgálatával jobban érthetővé válnak azok az összetett tényezők, amelyek a nemzeti, regionális és helyi identitásokat formálják, és adott esetben hozzájárulnak a politikai és társadalmi fordulatokhoz.

Az értekezés harmadik fő következtetése, hogy a biztonságstörténeti kutatás értékes hozzájárulást jelenthet a magyar történetírásnak, jelen esetben a késő Habsburg Birodalom tanulmányozásának. A 19. század második fele a biztonság szempontjából ugyanis fontos fordulópontot jelentett. Az egykor hatalmas Habsburg Birodalom a század közepén alapjaiban rendült meg a liberalizmus és a nacionalizmus felemelkedése miatt. Az új kor számos olyan belső és külső biztonsági kérdést vetett fel, amelyek a kora újkorban fel sem merülhettek volna. Ennek oka a korszakban drámaian felgyorsult társadalmi változásokban keresendő. A korábbiaktól eltérően az államnak egyre nagyobb nyomással kellett szembenéznie annak érdekében, hogy szavatolja az emberek biztonságát. A fegyveres konfliktusok megnyerése vagy elkerülése a közvélemény szemében már nem volt elegendő, a béke legfeljebb az emberek fizikai biztonságát garantálta, de nem feltétlenül a biztonságérzetüket. A modernizálódó állam egyre több feladatot vett át, miközben megpróbálta ellenőrzése alá vonni a társadalom különböző szféráit. A 19. század végére az olyan egyre bürokratikusabbá váló államok, mint amilyen a Habsburg Monarchia is volt, létrehozták azokat az új intézményeket, eljárásokat és hatalmi mechanizmusokat, amelyek a

biztonsági intézkedések fő technikai előfeltételei. Ugyanakkor a politika kitört az uralkodók és tanácsadók szűk köréből, mivel a tömegek a választójog kiterjesztése révén politikai tényezővé váltak. Befolyásolásuk kulcsfontosságúnak bizonyult, ezért a propaganda és a média szerepe is erősödött. A politikai szereplők felfedezték, hogy a félelemkeltés legalább olyan hatékony eszköz a választók mozgósításában, mint a biztonságuk garantálása.

IV. Az értekezés témájához kapcsolódó publikációk

Székely Tamás: Az 1905-1906. évi belpolitikai válság és vármegyei ellenállás Nyugat-Magyarországon, In: Cser Kovács, Ágnes; Mátyay, Mónika; Pók, Attila; Sümegi, István (szerk.) Tetté vált gondolatok: Számvetés és jövőkép az első évtized végén Budapest, Magyarország, Kőszeg, Magyarország: Gondolat, Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete (2024) 458 p. pp. 328-339., 12 p.

Székely Tamás: "Vend akció", avagy a nemzetiségi kérdés mint biztonsági probléma a századforduló Nyugat-Magyarországon In: Murber, Ibolya; Nagy, Adrienn (szerk.) Kerülőutakon : Az osztrák-magyar határ 20. századi története, Pécs, Magyarország : Kronosz Kiadó (2024) 415 p. pp. 73-96., 24 p.

Székely Tamás: Vihar előtti csend? Nyugat-Magyarország a dualizmus korában, Világtörténet 12 (44): 2 pp. 185-205., 21 p. (2022)

Székely Tamás: A securitastól a szekuritizációig: a biztonságtörténet lehetőségei és buktatói, Aetas: Történettudományi Folyóirat 37 : 1 pp. 130-158., 29 p. (2022)

Székely Tamás: A kiegyezés mint biztonsági játszma. A dualizmus kora biztonságtörténeti perspektívából, Századok 155 : 1 pp. 5-36., 32 p. (2021)

Székely Tamás: The Agony of Historic Western Hungary and the Birth of Burgenland (1914-1921), *Studies on National Movements* 6 : 2020 pp. 102-139., 38 p. (2020)

Székely Tamás - Csernus-Lukács, Szilveszter: Securing Own Position: Challenges Faced by Local Elites after the Austro-Hungarian Compromise, *Acta Poloniae Historica* 121 pp. 85-120. , 35 p. (2020)

Székely Tamás: A közigazgatás átalakításának programja: Modernizáció és nemzetállam-építés a dualizmus korában In: Csibi, Norbert; Schwarczwölde, Ádám (szerk.) *Modernizáció és nemzetállam-építés : Haza és/vagy haladás dilemmája a dualizmus kori Magyarországon* Pécs, Magyarország: Kronosz Kiadó (2018) 394 p. pp. 165-180., 16 p.